

“Pārskats par bīstamo atkritumu apsaimniekošanu Latvijā” 1998. gads.

1. Ievads

1991. gadā Latvija atgūst neatkarību un uzsāk reformas, lai ieviestu brīvā tirgus tautsaimniecību. Viens no visnozīmīgākajiem mērķiem, kurš ir Latvijai jāsasniedz, ir kļūt par Eiropas Savienības pilntiesīgu dalībvalsti. Liels darbs ir ieguldīts, lai uzlabotu iedzīvotāju dzīves līmeni saskaņā ar Eiropas Savienības direktīvām, un sevišķa uzmanība ir veltīta vides aizsardzības aspektiem.

Vides aizsardzības problēmu lokā viena no prioritātēm ir bīstamo atkritumu (BA) apsaimniekošanas sistēmas ieviešana Latvijā. Sākot no 1995. gada Latvijas valdība sadarbībā ar Eiropas Savienības ekspertiem un Dānijas valdības pārstāvjiem ir izstrādājusi Nacionālo bīstamo atkritumu apsaimniekošanas stratēģiju (NBAAS) un patlaban ir sākusi šīs stratēģijas īstenošanu dzīvē.

NBAAS ieviešana dzīvē sevī ietver visaptverošu pasākumu kompleksa realizāciju, lai nodrošinātu bīstamo atkritumu apsaimniekošanu Latvijā, likumdošanas, institucionālā un finansu sfērā. Liela uzmanība ir pievērsta praktiskām aktivitātēm BA apsaimniekošanā, lai veiktu drošu BA savākšanu, transportēšanu un galīgo deponēšanu.

NBAAS ieviešana ir fiksēta valdības deklarācijā un tā tiek uzskatīta par vienu no vides politikas plāna prioritātēm. Līdz 1995. gadam Latvijā nebija ieviesti nekādi BA apsaimniekošanas sistēmas elementi. Bīstamie atkritumi tika glabāti industriālo uzņēmumu teritorijās, deponēti sadzīves atkritumu izgāztuvēs un citās šim nolūkam nepiemērotās vietās, izraisot ievērojamus draudus cilvēku veselībai un videi. 1995. gadā bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēma kļuva par Valsts investīciju programmas daļu un Valsts budžeta finansu līdzekļi tika izdalīti tās attīstībai.

Lai izstrādātu rekomendācijas BA apsaimniekošanas stratēģijas tālākai attīstībai un veiktu praktiskus pasākumus tās ieviešanai saskaņā ar Nacionālo programmu integrācijai Eiropas savienībā, 1997. gada beigās tika izveidota Bīstamo atkritumu projekta ieviešanas vienība (BAPIV), kura tiek finansēta no PHARE projekta Nr. 97-5410.00. līdzekļiem.

BAPIV ciešā sadarbībā ar a/s BAO un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju ir veikusi pētījumus par BA apsaimniekošanu. Tika konstatēts, ka ar BA apsaimniekošanu saistītās problēmas nosacīti var tikt sadalītas divās grupās; problēmas, kuras saistītas ar “vēsturiskiem” atkritumiem un jautājumi, kuri saistīti ar pašreizējo un nākotnes BA ģenerāciju industrijā un sadzīvē.

Zemāk tiek aprakstītas ar BA apsaimniekošanu saistītās problēmas Latvijā.

2. Esošā situācija, vēsturiskie atkritumi.

2.1. Nelikvīdie pesticīdi

Saskaņā ar pašreizējo novērtējumu Latvijā atrodas apmēram 2000 t nelikvīdu pesticīdu. Šie pesticīdi tiek glabāti nepiemērotos apstākļos apmēram 420 novietnēs visā Latvijas teritorijā, kas rada spēcīgus draudus videi un cilvēku veselībai.

Saskaņā ar NBAAS apmēram 1000 t tiks savāktas un uzglabātas drošā un videi draudzīgā pagaidu novietnē Gardenē. Pesticīdu transportēšanas un glabāšanas apstākļi atbilst visām jaunākajām Eiropas Savienības normatīvu prasībām. Pārējā daļa pesticīdu uz laiku tiek glabāta novietnēs Kņavā un Strautiņos, kuras ir mazāk drošas glabātuves. Tomēr ir nevēlami uzglabāt nelikvīdos pesticīdus šajās glabātuvēs uz ilgu laiku, jo šīs novietnes ir jāapsaimnieko

un jākontrolē. Lai likvidētu šos produktus nepieciešams veikt to sadedzināšanu iekārtā ar adekvātu dūmgāzu attīrīšanu.

2.2. PHB

Eiropas Padomes direktīva 96/59/EEC paredz polihlorēto bifenilu un terfenilu (PHB) lietošanas aizliegumu un iekārtu attīrīšanu, kuras satur šīs vielas. Iekārtām, kurās tiek izmantoti PHB jābūt inventarizētām un marķētām, paziņojot par to Eiropas Komisijai līdz 1999. gada septembrim.

PHB iespējamie avoti:

- Augstsprieguma transformatori, kuros izmanto PHB saturošus dielektriskos šķidrumus;
- Dažu tipu kondensatori, kuri lietoti elektriskās iekārtās,
- Citi materiāli un vielas, kuras piesārņotas ar PHB.

Patlaban nav zināms, vai Latvijā atrodas transformatori, kuri satur PHB. Ir veikts īss, bet ne visaptverošs pētījums, kurš aptvēra apmēram 12 transformatorus. PHB koncentrācija visu šo transformatoru eļļās bija zemāka par robežkoncentrāciju, kura noteikta ES likumdošanā, lai uzskatītu šos transformatorus par PHB saturošiem. Pašlaik Latvijā ir apmēram 300 augstsprieguma transformatori.

Firma ABB ir nodomājusi veikt PHB saturošo eļļu savākšanas un likvidācijas kampaņu Latvijas energoapgādes sistēmā, ja tas būtu nepieciešams. Tādēļ ir nepieciešams veikt pētījumu, lai noskaidrotu, vai PHB saturošās eļļās vēl tiek izmantotas Latvijas energoapgādes sistēmā. Analīžu izmaksas tiek vērtēts ar 150 ECU par vienu paraugu. Latvenergo gatavojas veikt dokumentālu inventarizāciju, lai apzinātu objektus par kuriem nav skaidrs, vai tie satur PHB, lai veiktu turpmāku to apsekošanu.

2.3. Novecojušie farmaceitiskie līdzekļi.

Ir noskaidrots, ka Latvijā varētu būt diezgan ievērojami novecojušo farmaceitisko līdzekļu uzkrājumi. Zāļu preparātu pircēji tikai daļēji ir veidojuši šos uzkrājumus. Daļēji novecojušie preparāti ir importēti valstī kā humānā palīdzība. Šādu zāļu preparātu daudzums ir novērtēts uz vairākiem simtiem tonnu. Projekta pieteikums par farmaceitisko preparātu atkritumu daudzuma pētījumu ir izstrādāts un iesniegts Latvijas Vides aizsardzības fondam. Fonds ir konceptuāli atbalstījis projekta finansējumu aptuveni 20 000 ECU apmērā.

1. Pesticīdi Skaistkalnes pagastā
2. -3. Pesticīdu savākšana
4. Pesticīdu pagaidu novietne Gardenē

3. Likumdošana un politika.

3.1. Latvijas likumdošanas atbilstība ES direktīvām.

Latvijā ir spēkā sekojoši normatīvie akti, kuri ir saistīti ar BA.

- Likumi

1.	Likums par vides aizsardzību	1991. gada 16. augusts
2.	Likums par bīstamajiem atkritumiem	1993. gada 28. aprīlis
3.	Likums par dabas resursu nodokli	1996. gada 19. decembris
4.	Likums par ietekmes uz vidi novērtēšanu	Projektā

- Rīkojumi, instrukcijas, u.c.

1.	Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojums Nr. 353 "Par kārtību kādā aizpildāmi dokumenti darbībām ar bīstamajiem atkritumiem	1996. gada 17. septembris
2.	Latvijas Republikas Ministru kabineta rīkojums Nr. 298 "Noteikumi par bīstamo atkritumu klasifikāciju un bīstamības kritērijiem"	1997. gada 12. aprīlis
3.	Noteikumi Nr. 305. Vides Valsts inspekcijas nolikums	1997. gada 23. augusts
4.	Pagaidu instrukcija bīstamu kravu pārvadājumiem ar autotransportu	1994. gada 15. decembris

Eiropas Savienības likumdošana un Latvijas normatīvo aktu atbilstība.

A. Pamatdirektīva par atkritumiem 75/442/EEC

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība
2	Nav iekļauts direktīvā, ja atbilst citiem normatīviem: <ul style="list-style-type: none"> • radioaktīvie atkritumi • raktuvju atkritumi • veterinārie atkritumu un mēsli 	Jā Neattiecas Nē
3	Preventīvās programmas	Nē
5	Atkritumu savākšanas sistēmas realizācija	Procesā
6	Kompetentu institūciju organizēšana	Procesā
7	Atkritumu deponēšanas plāni	Nē
8 + 9	Atļauju režīms deponēšanas aktivitātēm	Nē
10	Piespiedu pasākumi	Nē
12	Atskaite ES institūcijām	Neattiecas
13	Periodiska uzņēmumu piespiešana veikt pasākumus	Nē
14	Atkritumu uzskaite	Nē
15	Piesārņotājs maksā	Nē
16	Atskaite ES institūcijām	Neattiecas

B. Bīstamo atkritumu direktīva 91/689/EEC

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība
2	Atkritumu uzskaite izgāztuvēs	Nē
3	Atkritumu uzskaite	Nē
4	Atkritumu uzskaite un to ģeneratoru ietekmēšana	Nē
5	Transportēšana un iepakojums	Jā
6	BA deponēšanas plāni	Jā
7	Politika un pasākumi avāriju gadījumā	Nē
8	Atskaite ES institūcijām	Neattiecas

C. Atkritumu naftas produktu direktīva 75/439/EEC

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība
2	Savākšanas sistēmas ieviešana	Nē
3	Prioritāte: <ul style="list-style-type: none"> • Reģenerācija • Sadedzināšana • Citi 	Nē
4	Aizliegums: <ul style="list-style-type: none"> • Iepludināt jūrā, virszemes ūdeņos, augsnē, kanalizācijā • Deponēt izgāztuvē, • pārmērīgs gaisa piesārņojums naftas produktu pārstrādes dēļ 	Jā Jā Nē
5	1. Paziņojums 2. Pienākums savākt 3. Inspekcija 4. Atļaujas un piespiedu pasākumi	Nē
6	Atļaujas savākšanai un reģenerācijai	Nē
7	Reģenerēto produktu kvalitātes kontrole	Nē
8	Sadedzināšanas kvalitātes kontrole	Nē
9	Katra pienākums nodot atstrādātos naftas produktus to savācējiem	Nē
10	Sajaukšanas ar cita veida atkritumiem aizliegums Eļļās nedrīkst būt PHB	Nē
11 un 12	Atkritumu uzskaitē: <ul style="list-style-type: none"> • Ģenerators ja $m > 500$ l/gadā • Savācēji • Pārstrādātāji 	Nē
13	Piespiedu pasākumi	Nē
14	Subsīdijas savācējiem	Nē
15	Nodoklis naftas produktu pārstrādei	Nē

D. PHB savienojumu deponēšanas direktīva 96/59/EC.

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība	Komentāri
1	PCB = jebkurš maisījums, kurš satur vismaz 50 mg/kg PCB	--	Tikai definīcijas
3	Deponēšanas, aizvietošanas un attīrīšanas programmas, kuras jānobeidz līdz 2011 gadam	Nē	
4	Inventarizācija un reģistrācija	Daļēji	
5	PHB atkārtotas lietošanas aizliegums	Nē	
6	Korekta deponēšana	Vēl neattiecas	
7	Dedzināšanas aizliegums uz kuģiem	Neattiecas	
8	Sadedzināšana no licenzētiem uzņēmumiem	Vēl neattiecas	
9	Transformatori ir PHB- transformatori ja $C_{PHB} > 500$ mg/kg (ieteicams $C_{PHB} > 50$ mg/kg) un tiem jātiekt attīrītiem	Vēl neattiecas	Vattenfall, 1995. Gadā apsekoja 12 transformatorus, maks. $C_{PHB} = 28$ mg/kg

10	ES jāizstrādā standarti PHB mērījumiem, deponēšanai, u.c.	Neattiecas	ES pienākums
11	ES dalībvalstīm jāizstrādā programmas un jākomunikē ar ES	Neattiecas	

E. Bīstamas vielas saturošas baterijas un akumulatori. Direktīva 91/157/EEC

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība	Komentāri
3	Aizliegts pārdot sārma-Mn-baterijas, kuras satur > 0.25% Hg (normālās) un > 0.5% Hg (speciālās)	Nē	Saskaņā ar statistikas datiem praktiski netiek importētas baterijas, kuras satur Hg, tādēļ tūlītējs aizliegums nav nepieciešams
4	Atsevišķa savākšanas sistēma un marķējums	Nē	Pašlaik nav atsevišķas savākšanas sistēmas.
5	Baterijām jābūt izņemamām no aparātūras	Nē	
6 un 7	Apsaimniekošanas programmas, lai novērstu piesārņojumu ar smagiem metāliem, lai veiktu deponēšanu	Nē	
8	Kontakti ar sabiedrību	Nē	Varbūt nav nepieciešams

F. Bīstamo atkritumu sadedzināšana. Direktīva 94/67/EEC

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība
3 + 4	Atļaujas	Jā
5	Atkritumu pieņemšana	Nē
6	Prasības pret iekārtas tehniskiem raksturlielumiem	Nē
7	Emisijas standarti	Nē.
8	Izmeši	Daļēji.
9	Atkritumu	Nē
10/11/12	Uzraudzība	Nē

G. Atkritumu sadedzināšana jaunās un jau eksistējošās sadedzināšanas iekārtās. Direktīva 89/369/EEC un 94/429/EEC

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība	Komentāri
		Nē	Attiecas arī uz infekciozo atkritumu sadedzināšanu

H. Atkritumu noglabāšanas direktīvas pieteikums COM(97)105

Paragrāfs	Objekts	Atbilstība
4	Atkritumu poligonu klasifikācija: <ul style="list-style-type: none"> • Bīstamo atkritumu • Nebīstamo atkritumu • Inerto atkritumu 	Nē
5	Nacionālā stratēģija: nepieņem poligonos <ul style="list-style-type: none"> • Šķidrie atkritumi • BA: Eksplozīvi, korozīvi, oksidētāji, viegli uzliesmojoši • Infekciozie atkritumi • Veselas rīpas • Nepieņemamie atkritumi (pielikums II) 	Nē
6	BA pieņemšanas kritēriji (pielikums II)	Nē
7	Atļaujas	Nē
8	Atļaujas noteikumi	Nē
9	Atļaujas saturs	Nē
10	Noglabāšanas maksai jānosēd izmaksas	Nē
11	Atkritumu pieņemšanas procedūras	Nē
12	Kontroles un monitoringa procedūras darbības fāzē.	Nē
13	Slēgšanas procedūra	Nē
14	Eksistējošie poligoni	Neattiecas
15	Pienākums atskaitīties	Nē

I. Atkritumu pārvadāšana. Noteikumi 259/93/EEC

EC Padomes noteikumi EEC/259/93 par pārobežu pārvadājumiem	Attiecas tikai uz atkritumu pārobežu pārvadājumiem
--	--

3.2. Statistikas atskaites par bīstamo atkritumu ģenerāciju 3BA.

BAPIV ir veikusi detalizētu esošo datu analīzi par bīstamo atkritumu ģenerāciju, kuri glabājas statistikas datu bāzē. Datu bāze satur datus par bīstamo atkritumu ģenerāciju uzņēmumos 1994. - 1996. gadā. Pēc pamatīgas datu analīzes tika konstatēts, ka dati ir neuzticami, nekonekventi un neizmantojami lēmumu pieņemšanai un plānošanai bīstamo atkritumu apsaimniekošanā. Datu nepietiekošo kvalitāti daļēji var izskaidrot ar nepietiekošu inspektoru kvalifikāciju. Datu nekoncekvenču izskaidrojama arī ar atkritumu ģeneratoru neieinteresētību uzskaitīt un adekvāti apsaimniekot to atkritumus.

Viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc dati nav izmantojami, ir fakts, ka dati netiek precīzi interpretēti bīstamo atkritumu klasifikācijai. Daudzas reģistrētās atkritumu plūsmas, kuras ir uzskatītas kā bīstamas, patiesībā tādas nav, un arī ir iespējams, ka nav identificēti un uzrādīti atkritumi, kuri uzskatāmi par bīstamajiem. To, vai atkritumi ir uzskatāmi par bīstamajiem, ir iespējams noteikt tikai iedziļinoties ģenerācijas procesā. Tādejādi ir nepieciešams iegūt un regulāri atjaunot adekvātu informāciju par BA ģenerējošiem uzņēmumiem, procesiem, u.t.t. Ieteicams, ka šāda informācija tiktu iekļauta vispārējās uzņēmumu darbības ekoloģiskajās atļaujās un ar tām saistītajos pieteikumos. Šāda informācija nav pieejama no inspektoriem un pašvaldību institūcijām, kuras vairākumā gadījumu ir kompetentās organizācijas. Pašlaik

likumdošanā adekvāti nav noteikti kritēriji, pēc kuriem būtu iespējams noteikt, kuriem uzņēmumiem ir jāiesniedz deklarācijas par bīstamo atkritumu ģenerāciju. Ir nepieciešams izstrādāt attiecīgos noteikumus.

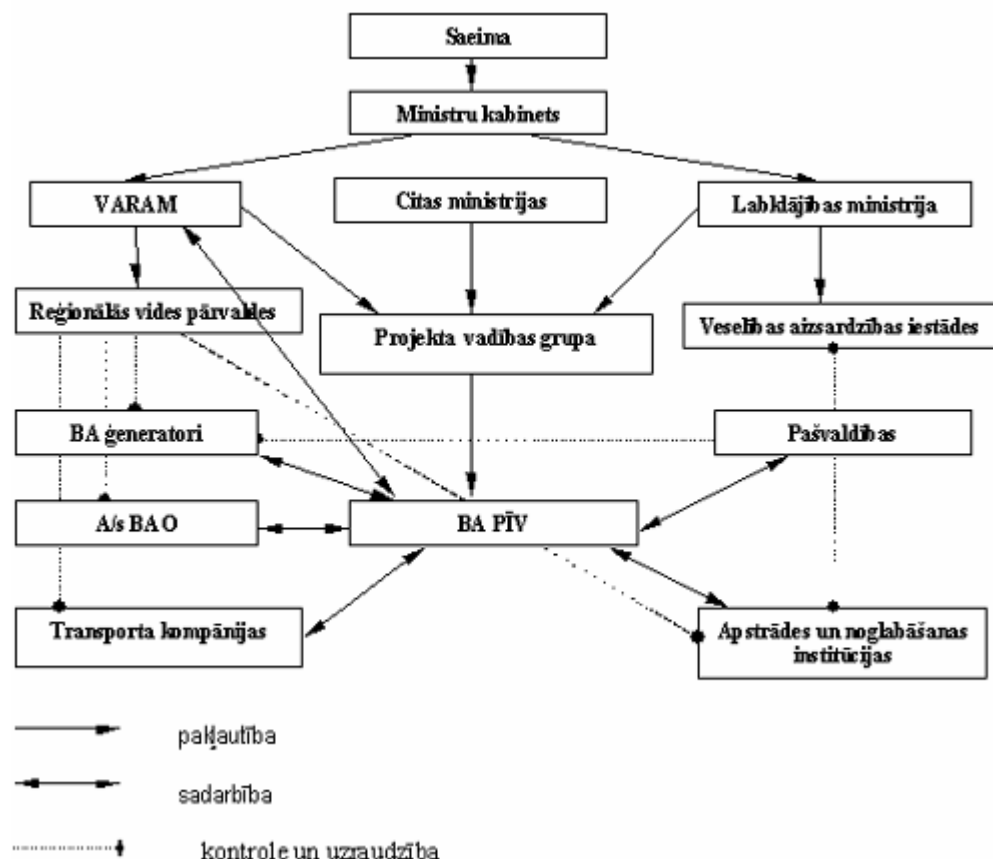
Lai iegūtu datus, kurus varētu izmantot bīstamo atkritumu apsaimniekošanai nepieciešamo jaudu aprēķiniem, tika izveidots atsevišķs, PHARE finansēts projekts, kura darbības laikā tika apmeklēti un intervēti 69 lielākie uzņēmumi.

3.3. Licenzēšanas sistēma.

Saskaņā ar Latvijas likumu "Par bīstamajiem atkritumiem" visas darbības ar BA ir speciālas atļaujas objekts. Apmēram 400 uzņēmumu katru gadu iesniedz statistikas pārskatus par BA ģenerāciju. Tikai nedaudziem no šiem uzņēmumiem ir izsniegtas atļaujas darbībai ar BA. Atļaujas ir jāiesniedz kompetentām iestādēm - pašvaldību institūcijām uz reģionālo vides pārvalžu atzinumu pamata. Formāli tas nozīmē, ka uzņēmumi, kuriem nav šo atļauju strādā nelegāli. Tādejādi ir nepieciešams izmainīt atļauju izdošanas noteikumus, lai legalizētu uzņēmumu darbību.

1. Azbestu atkritumi Brocēnu izgāztuvē
2. Potenciālā izgāztuves vieta Taurupē
3. -4. Pesticīdu savākšana un uzglabāšanas vieta Gardenē

3.4. Bīstamo atkritumu apsaimniekošanā iesaistītās institūcijas.

Lai kontrolētu bīstamo atkritumu plūsmu no to ģeneratoriem uz uzņēmumiem, kuri nodarbojas ar bīstamo atkritumu pārstrādi un deponēšanu, ir nepieciešams izmainīt eksistējošo likumdošanu. Ir nepieciešams izdot valdības rīkojumu, kurš nosaka, ka BA nodošana no vienas juridiskas personas otrai var notikt tikai tad, ja saņemšanai pusei ir kompetentas institūcijas izdota atļauja darbībai ar bīstamajiem atkritumiem. Abām darījumā iesaistītajām

pusēm ir jāatskaitās par bīstamo atkritumu nodošanu un saņemšanu institūcijai, kura tiks nozīmēta kā kontrolējošā.

3.5. Nacionālā bīstamo atkritumu apsaimniekošanas programma.

Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ieviešanas programma ir uzskatāma par vienu no prioritātēm Nacionālajā programmā integrācijai Eiropas Savienībā. Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ieviešanas programma definē sasniedzamos mērķus, paredz aktivitāšu kompleksu, lai tos sasniegtu un nosaka arī laika grafiku to ieviešanai.

Prasītais rezultāts	Izpildāmie uzdevumi, t.i. plānošana, valdības lēmumi, likumi, noteikumi, budžets, institūciju veidošana, personāls, apmācība, likumdošanas ieviešana.	Laiks	Pašreizējais stāvoklis	Ieguldījums
1. BAPIV izveidošana	<ul style="list-style-type: none"> # Ārzemju ekspertu pieredzes pārņemšana, # Personāla pieņemšana, sākuma apmācība # Aktivitāšu optimizēšana un sadarbība ar VARAM un citām ministrijām. # Kontakti ar reģionālajām vides pārvaldēm # Informatīvu saišu radīšana starp atkritumu ražotājiem un to pārstrādātājiem 	1998	1997. gada beigās BAPIV ir sākusi strādāt. Grupu vada ārzemju eksperti, kuri strādās līdz 1998. gada jūnijam	<ul style="list-style-type: none"> # Nākošo trīs gadu laikā darbiniekiem jātiek apmācītiem ES ekspertu vadībā vai ES valstīs. # Sākot no 1998. gada otrās puses jābūt nodrošinātam budžeta finansējumam
2. Ir jāizveido BA apsaimniekošanas sistēma valsts līmenī	<ul style="list-style-type: none"> # BA apsaimniekošanas sistēmas koncepcijas sagatavošana # Nodrošināt apsaimniekošanas sistēmas koncepciju un iegūt apstiprinājumu no visam iesaistītām pusēm # Apzināt nepieciešamos finansu resursus un to avotus # Nepieciešamo institūciju dibināšana, to pienākumu un tiesību noteikšana 	Līdz 2000		Cilvēku, materiālie finansu resursi, personāla apmācība
3. Visaptverošas BA reģistrēšanas datorsistēmas izveide	<ul style="list-style-type: none"> # Programmatūras atjaunošana # Iesaistīto pušu nodrošināšana ar datortehniku # Iesaistīto pušu personāla apmācība 	2000. gada beigas	A/s BAO ir izstrādājusi atkritumu reģistrācijas sistēmu, kura ir tikusi aprobēta veicot bezsaimnieka pesticīdu savākšanu	Ieguldījums datortehnikā, programmatūrā, personāla apmācībā
4. Eksistējošo vides institūciju stiprināšana (reģionālas pārvaldes, vides	<ul style="list-style-type: none"> # Apmācību programmu sagatavošana # Atrast finansēšanas avotus # Citi resursi 	Ilgstoši	Apzināšana notiek	Organizatoriski pasākumi papildus finansējums

inspekcija pašvaldības)				
5. Jāatrod optimālais risinājums BA sadedzināšanai	<ul style="list-style-type: none"> # Eksistējošo datu novērtēšana, atkritumu ģenerācijas prognozes novērtēšana # Novērtēt, vai ir nepieciešams pārstrādāt visus atkritumus valstī, vai arī ir iespējams daļu no tiem eksportēt. # Noteikt nepieciešamās sadedzināšanas iekārtas veidu un jaudu # Sagatavot darba uzdevumus sadedzināšanas iekārtas projektēšanai # Organizēt konkursu projektēšanas darbiem un kontraktu slēgšanu 	Līdz 2001	Esošās datu novērtēšana ir uzsākta	Finansiālie resursi, apmācība, komandējumi uz ES sadedzināšanas iekārtām, ES tehniskā palīdzība
6. Jābūt pabeigtiem visiem ar bīstamo atkritumu izgāztuves projektēšanu pasākumiem, jāsāk tās celtniecība	<ul style="list-style-type: none"> # Eksistējošo datu analīze un prognozes par atkritumu ģenerāciju # Bīstamo atkritumu deponēšanas poligona jaudas aprēķini un tā projektēšana 	Līdz 2001. gada otrai pusei	Esošās datu novērtēšana ir uzsākta	Finansiālie resursi, apmācība, komandējumi uz ES atkritumu poligoniem, ES tehniskā palīdzība
7. Jāpabeidz sadedzināšanas iekārtas uzstādīšana	<ul style="list-style-type: none"> # Noorganizēt projekta dokumentācijas saskaņošanu ar likumdošanā minētām institūcijām # Organizēt konkursu un kontraktu slēgšanu par būvniecības darbiem # Nodrošināt būvniecības darbu uzraudzību 	Līdz 2003. gadam	Darbs vēl nav uzsākts	Regulāra finansēšana, ārzemju ekspertu konsultācijas, tehniskā palīdzība no ES
8. Bīstamo atkritumu izgāztuves celtniecības pabeigšana	<ul style="list-style-type: none"> # Noorganizēt projekta dokumentācijas saskaņošanu ar likumdošanā minētām institūcijām # Organizēt konkursu un kontraktu slēgšanu par būvniecības darbiem # Organizēt konkursu un kontraktu slēgšanu par būvniecību un iekārtu piegādi 	Līdz 2003. gadam	Darbs vēl nav sākts	Regulāra finansēšana, ārzemju ekspertu konsultācijas, tehniskā palīdzība no ES
9. Izmaiņu ieviešana ministru kabineta rīkojumos un nepieciešamo likumdošanas izmaiņu sagatavošana	<ul style="list-style-type: none"> # Latvijas likumdošanas atbilstības ES direktīvam analīze # Likumdošanas harmonizēšanas plāna izstrāde # Likuma "Par bīstamajiem atkritumiem" grozījumu sagatavošana # Izmaiņas Ministru kabineta rīkojumā "Kārtība kādā noformējami dokumenti darbībām ar bīstamajiem atkritumiem" 	1998- 2000 1998. gada otrā puse 1998. gada otrā puse 1998. gada otrā puse		

	# Izmaiņas Ministru kabineta noteikumos "Noteikumi par bīstamo atkritumu klasifikāciju un bīstamības kritērijiem" # Ministru kabineta rīkojuma "Par bīstamo atkritumu apsaimniekošanu" # Citu likumdošanas aktu harmonizācija saskaņā ar ES direktīvām	1999. gada pirmā puse 1999 otrā puse 1998- 2000		
--	--	---	--	--

Līdz šim programmas realizācijai 1,666 milj. Ls ir tikuši investēti no Valsts budžeta.

ES PHARE CBC programma BA apsaimniekošanas programmas realizācijai ir ieguldījusi finansu līdzekļus 2,4 milj. ECU apmērā.

ES PHARE Reģionālā programma ir subsidējusi finansu resursus 220 000 ECU apmērā.

Dānijas Vides aizsardzības aģentūra BA programmas ieviešanai ir dāvinājusi 180 000 ECU un 100 000 USD.

Kopējo Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ieviešanai nepieciešamo ieguldījumu novērtējums tiks izdarīts 1998. - 1999. gadā.

4. Patlaban nozīmīgākie punkti praktiskai darbībai BA apsaimniekošanā.

4.1. Bezsaimeka pesticīdu savākšana pagaidu glabātuvē Gardenē.

Saskaņā ar VARAM izstrādāto BA apsaimniekošanas stratēģiju 1996. gadā tika izveidota a/s BAO, lai tā veiktu bezsaimeka pesticīdu savākšanu un apsaimniekošanu. Apsaimniekošana sevī ietver pagaidu glabātavas ekspluatāciju, pesticīdu savākšanu un drošu glabāšanu. A/s BAO tika izveidota saskaņā ar Ministru kabineta rīkojumu. Dānijas firmas "Chemcontrol" un "Bulkon" izstrādāja un attīstīja projektu par bijušās militārās bāzes pārbūvi par pagaidu pesticīdu glabātuvē. Patlaban plānotie pārbūves darbi praktiski ir pabeigti. 110 000 ECU ir investēti no PHARE programmas līdzekļiem pesticīdu savākšanas automašīnās.

Bezsaimeka pesticīdu identifikācija un tai sekojoša savākšana ir uzsākta. Līdz 1998. gada 1. maijam ir bijuši savākti 384 t pesticīdu. Savākšanas darbos ir nodarbinātas divas speciāli šiem darbiem apmācītas grupas pa trim cilvēkiem katrā. Pagaidu glabātavas personāls tiek regulāri apmācīts un trenēts darbībām ugunsgrēka gadījumos un darbībām ar bīstamām vielām.

Ir nolemts, ka pēc pesticīdu savākšanas tie jāiznīcina tos sadedzinot iekārtā ar adekvātu šim nolūkam paredzētu dūmgāzu attīrīšanas sistēmu.

4.2. Bezsaimeka pesticīdu sadedzināšana.

Pesticīdu atkritumu sadedzināšanai tiek izskatītas divas alternatīvas.

1. Pusmobīlas sadedzināšanas iekārtas īre.

Tiek apsvērtā iespēja īrēt sadedzināšanas iekārtu uz vienu gadu. Pieņemts, ka tā tiks darbināta praktiski nepārtraukti. Iekārtas nepieciešamā jauda ir 2000 t/gadā. Viens no potenciālajiem šādas iekārtas piegādātājiem (Chemcontrol, Dānija) ir iesniedzis tehnisko informāciju par iekārtu un cenas kalkulāciju. Citu potenciālo piegādātāju apzināšana turpinās.

Piedāvātā cenas kalkulācija ietver sevī iekārtas trīs uz vienu gadu ieskaitot vadības un uzraudzības personālu trīs maiņās, vietējo personālu, apmācību, transportu montāžu/demontāžu. Ir ieteicams sadedzinātāju uzstādīt pagaidu pesticīdu glabātavē Gardenē.

Pesticīdu sadedzināšanas iespēju izmaksu novērtējums.

Sadedzināšanas iekārtas trīs uz vienu gadu no Chemcontrol, Dānija.

Cenas novērtējums, ieskaitot transportu, uzstādīšanu, pārbaudi,

Dāņu vadības personālu, personāla apmācību un demontāžu pēc viena gada.

Trīs maksas par vienu gadu, ECU	1 314 000
Kopējās izmaksas, ECU	1 444 000
Vidējās izmaksas par tonnu, ECU	963

Pēc viena gada trīs ir iespēja nopirkt iekārtu par 900 000 ECU

Šāda iespēja var būt interesanta atkarībā no to atkritumu daudzuma, kurus nepieciešams iznīcināt šādā veidā.

BAPIV nodarbojas arī ar alternatīvu piedāvājumu meklējumiem.

Latvijas valdība ir atvērta sarunām ar citām Baltijas valstīm par iespējamo kooperāciju bīstamo atkritumu apsaimniekošanā.

2. Pesticīdu transportēšana uz ES dalībvalstu sadedzināšanas iekārtām ar aprobētu tehnoloģiju.

Pesticīdu transportēšana uz ES dalībvalstu uzņēmumiem, kur var notikt to sadedzināšana saskaņā ar ES direktīvu prasībām ir iespējama, jo to neaizliedz ES likumdošana par atkritumu pārrobežu transportu. Ir tikušas izanalizētas vairākas iespējas atkritumu sadedzināšanā ES valstīs un ar to saistītās izmaksas;

AVR (Holande), Kommunekemi (Dānija), Ekokem (Somija).

Pesticīdu sadedzināšanas cena mainās robežās no 1350 - 1593 ECU/t. Kopējās pesticīdu sadedzināšanas izmaksas ES valstīs ir vērtējamās uz 2,7 - 3,2 milj. ECU.

4.3. Bīstamo atkritumu deponēšanas poligons.

Latvijā patlaban neeksistē droša bīstamo atkritumu deponēšanas poligona un bīstamie atkritumi bieži tiek izgāzti nepiemērotās vietās. Bīstamo atkritumu deponēšanas poligona izveide ir jāuzskata par vienu no visbūtiskākajiem elementiem bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmā.

Balstoties uz iepriekšējo pētījumu datiem, to bīstamo atkritumu daudzums no esošās ražošanas, kurus nepieciešams deponēt poligonā ir apmēram 6800 m³/gadā. Ir jāveic poligona būves izmaksu novērtējums.

Patlaban ir identificēti galvenie elementi, lai ierīkotu drošu bīstamo atkritumu deponēšanas poligonu:

- vietas izvēle,
- ietekmes uz vidi novērtējums,
- publiska projekta apspriešana,
- izvēlētas vietas izpēte (ģeoloģija un hidroģeoloģija),
- objekta pirms projekts un detalizēts projekts,
- sākotnējā vietas sagatavošana,
- infrastruktūras celtniecība,
- pirmo atkritumu deponēšanas šūnu iekārtošana,
- tekošais monitorings,
- vietējā personāla apmācība.

4.4. Veselības aizsardzības atkritumu apsaimniekošana.

Pašreizējie pētījumi ir konstatējuši sekojošas veselības aizsardzības atkritumu apsaimniekošanas problēmas:

- Kopīgas veselības aizsardzības atkritumu apsaimniekošanas stratēģijas trūkums,
- Nedroša atkritumu iepakšana, glabāšana, transportēšana un deponēšana,
- Nedroša atkritumu pārstrāde,
- Efektīvas kontroles sistēmas trūkums,
- Medicīniskā personāla informētības trūkums par risku, kas saistīts ar nepareizu veselības aizsardzības atkritumu apsaimniekošanu.

Patlaban infekciozie atkritumi lielākoties tiek deponēti sadzīves atkritumu izgāztuvēs, vai arī sadedzināti slimnīcām piederošās esošajās sadedzināšanas iekārtās. Šāda prakse ir jāpārtrauc, jo tā neatbilst ES direktīvām. Pašlaik Latvijā nav centralizētas infekciozo atkritumu pārstrādes uzņēmuma. Slimnīcas un veterinārās institūcijas neidentificē atkritumus kā bīstamos. Nav zināmi infekciozo atkritumu daudzumi, kuri tekoši rodas veselības aizsardzības institūcijās.

4.5. Azbesta atkritumi.

Galvenais azbestu saturošo atkritumu ražotājs ir Brocēnu šīfera kombināts. Ir plānot, ka kombināts pārtrauks azbestu saturošo izstrādājumu ražošanu trīs gadu laikā. Ir skaidrs, ka ēku un būvju nojaukšanas darbos azbestu saturošie atkritumi netiek savākti atsevišķi. Daudzās valstīs tiek praktizēta atsevišķa azbesta atkritumu savākšana un deponēšana. Ja atsevišķa azbestu saturošu atkritumu savākšana tiks ieviesta Latvijā, nākotnē ievērojami palielināsies to daudzums. Ņemot vērā azbesta augsto bīstamības pakāpi tā deponēšana ir jāveic ar piesardzību (atkritumus jāiepako plastikāta maisos). Ir ieteicams slēgt azbesta atkritumu izgāztuvi Brocēnos pēc tam, kad tiks pārtraukta azbesta izmantošana ražošanā, jo tā neatbilst vides aizsardzības prasībām. Azbesta atkritumi jādeponē speciālā poligonā. Neskatoties uz azbesta bīstamību un ES direktīvu prasībām azbesta atkritumu savākšana un deponēšana kontrole nav ieviesta. 1996. gadā Jelgavā tika īstenots pilotprojekts par azbestu saturošu atkritumu savākšanu, kurš līdz šim nav ticis attīstīts.

4.6. Naftas produktu savākšanas sistēma.

Saskaņā ar ES direktīvu 75/439/EEC katrā ES dalībvalstī valstī ir jābūt organizētai naftas produktu savākšanas sistēmai. Latvijā Brocēnu cementa rūpnīca ir investējusi apmēram 4 000 000 DEM cementa apdedzināšanas krāsns pārveidošanā. Pēc pārveides tajā būs iespējama naftas produktu saturošu atkritumu sadedzināšana. Uzņēmumam Latvijā ir plašs produkcijas izplatītāju tīkls, kurš var tikt izmantots, lai veiktu naftas produktu atkritumu un nolietoto riepu savākšanu, kas izmantojami kā alternatīva degviela. Uzņēmums piedalās Latvijas vides aizsardzības fonda rīkotā konkursā par finansējumu atkritumu savākšanai un pārstrādei.

5. Nobeigums

Bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēma Latvijā ir būtiska nacionālās vides aizsardzības sistēmas sastāvdaļa. Tās ieviešanai piešķirta augsta prioritāte, un patlaban ir veikti tikai pirmie pasākumi tās ieviešanai.

Turpmākie pasākumi bīstamo atkritumu apsaimniekošanas sistēmas ieviešanā nākošo piecu gadu laikā ļaus izveidot adekvātu likumdošanas un institūciju sistēmu kā arī tiks vērsti uz praktisku BA apsaimniekošanu, kas ļaus uzlabot vides kvalitāti Latvijā. Pilns pasākumu komplekss, kuru nepieciešams realizēt, lai ieviestu BA atkritumu apsaimniekošanas sistēmu Latvijā nav aprakstīts šajā rakstā, taču ir skaidrs, ka tam sevī jāieņem arī citi aspekti, tādi kā iedzīvotāju un speciālistu izglītošana, sabiedrības informēšanas organizācija, sabiedrības praktisko iesaisti atkritumu apsaimniekošanā.